

[درونچی سنه]

اصول فقہ اسلامی

مؤلفی

دارالفتون مدیری

[اسماعیل حتی]

طابع : وناشر لری منسبین حقوقدن

مکتبہ طہمت

[مطبعہ حقوقیہ]

درسعات : باب عالی ابوالسعود جاده سنه (۱۹)

۱۳۶۹

کلام حکمی مسلکی : مسائل فلسفیه ایه مسائل کلامیه می مزج ایدوب قواعد کلامیه نیک خارجه چیمایان مسلکدر. غزالی ، رازی ، ایچی ، قنازانی وسائر متأخرین متکلمین اهل سنتک مسلکی بودر . حکمت کشفیه ویا تصوف حکمی مسلکی : علم حکمت ایه علم تصوفی برابر مطالعه ایدوب مدارک وجدانیه لری مسائل نظریه صرهنه ادخال ایلیان مسلکدر. محی الدین عربی ، ابن سبعین ، تلمسانی ، ابن هود وسائر متأخرین منصوفه نیک مسلکی بودر .

حکماء اسلامیه تعبیرندن برنجی وایکنجی : ساک صاحبجاری ، متکلمین تعبیرندن ایکنجی واورچنجی مسلک صاحبجاری ، اهل سنت تعبیرندن درونچی مسلک صاحبجاری ، منصوفه تعبیرندن بجنجی مسلک صاحبجاری اکلانشیباور ؛ مع ما فیه حکمتی قاریشیدر میان کلام و تصوف مسلکی ده واردرکه آنره متقدمین متکلمین ، متقدمین منصوفه مسلکی دینر. ایشته علم حکمت یین الاسلام مسلک اعتبار ایله بنش مسلک آیرنش اولیور. بوندن بشقه برده حکمت موهه واردرکه قرامطه و ملاحده نیک مسلکدر مدارک فلسفیه تیخیلات کشفیه و مباحث قرامطیه و قضایای منطقیه ایله خاطر ایششاردر. بوقساک غایه مالری تخم فساد و نشر الحاد اولدینغدن تریدین خارجدر. حمدان قروط وحسن صباح کیلر بوقسمدندور . [

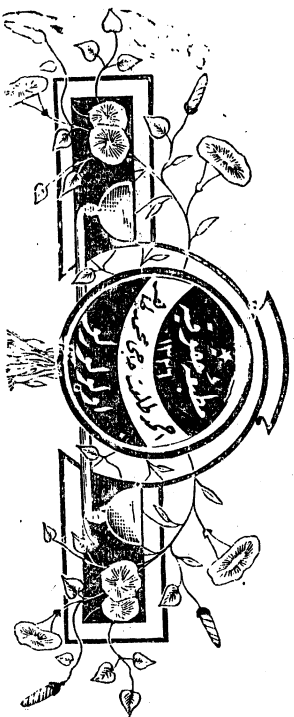
ثانیاً — عقل مخلوق اوزرنده حاکم مطلقدر ، چونکه افعال عبادده جناب حقیق دخی یوقدر. فعلی مباح قیلان ، حرام قیلان ، واجب قیلان عباددر. جناب حق بونده حاکم دکلدور . [قول فلنک حاقیدر. یعنی موجود و محذوث و مخترعیدر؛ چونکه

قادر مختار و موجب بالذات‌تر. یعنی دین‌داری شیئی مثبت و قدرتی‌تبار واجب قیلا رسره او شیئ‌تک وجودی و واجب‌باری دی‌دیدی و وقتیده فصل استرسه دائماً متکلم ، دائماً شیئاً بعدشی افغاندن خالی دکادر: بناءً علیه نوع مقدور قدیم و نوع فعل دائمدر بونهذب ابن عباس ، جعفر الصادق ، دارمی ؛ احمدبن محمد بن جنبل ، بخاری تک مختاریدر. کافاله شیخ الاسلام الحرانی فی کتابه مناجح السنه .

و جوب علی الله معتزله منهدیدر. یعنی جناب حق اختیار یاه فاعلدر. فقط سفه ، جهاه ، عیب ، بخل ، ظم کی فعل مذمومی مستلزم اولان بر شیئ‌تک صدوری متممدر. بونلری منج و اجبدر، کافا الکتب الکلامیه اهل اسلام حکمت و مذاهب حکما حتمه پیش منهبه آیرلمندر: حکمت محضه، حکمت معمله ، حکمت کلامیه ، کلام حکمی ، حکمت کتمیه و یا تصوف حکمی حکمت محضه مسلکی: علم حکمتی طوخریدن طوخری به مطالعه ایدوب دینک ، شرعک تحت تأثیرنده بر اقیان مسکدر: یعقوب الکندی ، ابو بکر الاززی، ابونصر فارابی ، ابن سینا، ابن باجه ، ابن رشد، شهاب‌الدین المتول وسأره کی حکمانک مسلکی بودر .

حکمت معمله مسلکی: علم حکمتی قواعد اسلامیه ایله توفیق ایدوب مقتضای اسلام اوزره تعدیل ایدن مسکدر: زیدبن رفاعه، ابواحمد الهیرو جانی وسأره کی حکمانک مسلکی بودر . مشهور رسائل اخوان الصفا حکمت معمله مسلکی اوزرینه یازلمندر

حکمت کلامیه مسلکی: علم حکمت ایله علم کلامی یعنی اصول کلامیه ایله اصول فلسفیه یی منج ایدوب قواعد کلامیه تک خارجه چیقان مسکدر. اهل اعتزالک مسلکی بودر حسن و قبحه عقله حاکم دیه‌ری ده بونک تأثیریدر

[اینجی نظریه برنجی نظریه نك فرعی دكلدر. اره لرنده ضرورت یوقدر . نه کیم حقیقین حقیسه برنجی نظریه بی قبول ایندکلری حاله بو اینجی نظریه بی قبول ایچورلر. بوراده اشعریه ایله برابر اولیورلر، بو نظریه اصول معتزله اوزرهدر . اصول اهل سنت ایله قابل توفیق دكلدر. حقیقین حقیه نك قبول ایتمه لرنك وجعی بودر .]

دایی - ۱ - عقل هم جناب حق اوزرنده، هم انسانلر اوزرنده حاکم مطلقه اولار - عقل جناب حق اوزرنده حاکم مطلقه چونکه عباد حقیقه الکیونه ایسه اکارعایت ایتک (اصلاح لاعباد) جناب حق اوزرینه عقلاً واجبدر. ترکی حرامدر؛ چونکه ترک اصلاح بخل وسفهدر جناب حق بخل وسفهدن منزهدر .

[نه کیم حکیم برینه اطاعت ایله امر ایسه، آکا اطاعتنه واصل اوله جق شیئی ده ویرمه که قادر اولسه ده آنی یایسه، مقدوح اولور بخللر زمره سنه کچر]

وجوب حرمت ایله حکم بالضروره حسن و ذبیح ایله حکمهدر. [وجوب عن الله یله؛ وجوب علی الله آرهنده فرق واردر . وجوب عن الله حکما مذهبدر؛ یعنی جناب حق فاعل موجبدر ، موجب بالذاتدر، قدرت و مشیتدن خالی اولهرق بالکتر ذات اقدس الوهیتیه بر شیئی واجب قیلار؛ بنه علیه علت تامه در. علت تامه دن معلولک تخلفی (تاخری) جائز اوله میه جنندن اثری ده قدیمدر. بعضی ائمه حدیثک جناب باری به موجب بالذات دیملری بو معنایه دکلدر . بونزه کوره جناب باری

[مبحث حسن و قبح]

[شارعک امر ایتدیکی شی هر حالده حسن ایله ونه ایتدیکی شی هر حالده قبیح ایله متصف اولور . امر شارعک حسندن ، نهی شارعک قبحدن خالی اولسی ممکن دکلدر. شارع حکیمدن صادر اولان امرده قبیح و نهییه حسن متصور دکلدر . امر شارعک حسندن خالی اولماسی قضایای شرعیه دندر . یاق ، بیق کبی امر نخبویله حسن لازم دکلدر، امر نخبویله حسن انشکاک ایدر .

حسن و قبح مسئلهسی امهات مسائلدندر؛ چونکه اصول فقهک الکیونک بابی باب امر ، باب نهیدر. امر مأمور بهک حسنی ، نهی ده نهی عنک قبحنی اقتضا ایدر. حسن و قبح مسئلهسی علم کلامک ده مباحث مهمه سنندندر .]

علم کلام : عقائد ایمانیه ادله سیله بیدرن بر علمدر. عصر جلیل رسالته باطناً نفاق و ظاهراً وفاق اوزره بولنان مناقشیدن ماعدا اهل اسلام بر عقیده ده ثابت قدم ایدیلر . بین الاسلام ظهوره کلان اختلاف اختلافات فقهیه دن عبارت ایدی. اختلافات فقهیه بدعت وضالنی موجب دکلدر . حضرت عثمانک (رضی الله عنه) شهادتیه بین الاسلام فتنه تحدت ایتدی، عقائد فاسده

— ۳ — ان اندر قومك من قبل ان يا آيهم عذاب اليم —
 نظم جابلی موجدینہ نذیر کله دن اول خلقه حجت ایمان لازمه در.
 اگر خلقه حجت ایمان لازم کاییدی نذیر کله دن اول نزول
 عذابدن امین اولور، نزول عذاب ایله تخویف اولماز ایدی
 ارتق نذیر کله دن اول نزول عذاب ایله تخویف اولمسی خلقه حجت
 ایمانک لازم اولدایینه دلالت ایدیور، جناب حقدده رسول
 بعث اولمسه بیله محضاً ترک توجیدلندن ناشی آنزی تعذیب
 ایدیور کافی التاویولات لعلم الهدی ابی منصور الماتریدی .
 [نذیر مندر معناسنده در. مندر انداردن اسم فاعل اولوب قور قوریدی دیکدر
 نذیرک جمعی نونک و ذالک ضمیمه نذر کایر . نذیر جانب الیهین عباده
 مبعوث اولان انبیایه و خاصه نبی ذیشانقر افند من حضرت تلرینه اطلاق
 اولور: «و جاء کم الذنیر ای الرسول» «انا ارسانک شاهداً و همشراً و نذیراً»
 محققین حقیقه مدلولده مهتره ایله برابر در فقط ذیلری ابری اوله ییلمر]
 ایکنجی نظریه: حسن و قبحده حکم عقائد، شرح و اوار اولمسه
 بیله عقل افعالک کایسنده شرحاً واجبده ماهوریت، حرمتده
 ممنوعیت اقتضایدر تعبیر آخر ایله عقل برشیدانک حسن و قبحدی
 ادراک ایتدیکی کبی برشیدی واجب ویلحر امده قیلار .

منتشر اولغنا باشلادی. انک اول ظهور ایدن بدعت بدعت اعتقادیه سیاسییه
 ایدی، بوده شیعه و خوارج بدعتلری ایدی؛ شیخین محترمینی سب، حضرت
 علی (کرّم الله وجهه) به اسناد الوهیت، حضرت علی و بعضی عظمای صحابه به
 قارشو سوء اعتقاد ظهور ایتدی. عصر اول هجری سیک نهایترینه طوضو
 بدعت اعتقادیه علمییه باشلادی، بوده قدر بدعتی ایدی. قدر بدعتی
 اولامعبدالجنتی صوکر ضیلان دمشق و یونس الاسواری طریفندن چیقارلش
 ایدی، عصر ثانی اوائلنده جمعبین - رهم طرفندن انکار صفات بدعتی ظاهر
 اولدی. صوکره بومذهبی (جهنم بن صفوان) اظهار ایتدی، جهنم بن صفواندن
 صوکره صفات جلیله الیه بی انکار بدعتی اهل اعراض مذهبنه کیردی،
 دهاصکره خاق قرآن بدعتی میدان بولدی ارتق حریّت کلامیه به تجاوز و وقوع
 بولورق اهل حقته تعرض ایلدی. ایشته بویه به بدعتلرک ظهور رندن ناشی
 علمای اهل سنت فرق ضالانک بدعت وضلاللرخی رد و ابطاله
 لزوم کوردکلرندن علم کلامی تدوین ایتدیلمر. بدایتده علم کلام فلسفه ایله
 مخلوط دکل ایدی، خلاقیاتک باشلیجهسی فرق مبتدعه اسلامیا یله جریان
 ایدن قسمی ایدی. فلسفه تک نقل اوزرینه اهل اعتزال فلسفه به ایک ال ایله
 صاردیلمر. بین الناس اهل اعتزال مذهبی شایع اولدی، تا که ابوالحسن الاشعری
 ائمّه اهل اعتزالدن ابوعلی جنابی به اخوة ثلثه مسئله سنده ضایه ایتکه اهل
 اعتزال مذهبنک رواجی قالدی، علم کلام ایله تک چوق مشغول اوللر اهل
 بدعت اولغنه فقها علم کلام ایله اشتغال منع ایدرلر ایدی. بخصوص
 فقهای خبابه کلامیونک اک بیوک دشمنی ایدی. نهایت ابواسحق
 اسفراینی، ابواسحق شیرازی، ابوالعالی کبی اکبر فقهاء شافعیه علم
 کلامه رغبت ایتکلرندن فقها ایله کلامیون اره سندهک مابیت برطرف

اولدی، فلسفہ نیک بین الاسلام انتشاری اوزرینہ عقائد اسلامیہ صیانت ایچون عقائد اسلامیہ مخالف اولان مسائل فلسفیہ بالبرهان ردا تمک لازم ایدی، بونک ایچون کلامیونک هر حالده فلسفہ و وقوف واطلاعی ضروری ایدی، کلامیونده ایجاب ایدن مباحث فلسفیہ بی علم کلامه درج ایتدیلر، فلسفه ایله چوق اوغراشدیلر، مقاصد و مسائل فلسفیہ نیک عمده لر بی تحقیق ایتدیلر، حتی طبیعات والهیاتی علم کلام ایله مزج ایتدیلر، علم کلام برحاله کلدی که اگر سمعیات بجئی اولسه بیدی فلسفهدن فرقی قالیه جق ایدی، بو خصوصده اک اول کتاب تألیف ایدن محمد غزالی در، فخر الدین رازی ده بومسلیکی استکمال ایتدیر، ایشته متأخر نیک علم کلامی بودر، اهل اعتزال اصول فلسفیہ ایله اصول کلامی بی مزج ایدرک قواعد کلامیه خارجه چیقمشدر؛ فقط اهل سنت مسائل فلسفیہ ایله مسائل کلامیه خارجه چیقمشدر؛ فقط اهل سنت مسائل فلسفیہ ایله مسائل کلامیه بی مزج ایدرک قواعد کلامیه خارجه چیقمشدر، اهل سنت ایله اهل اعتزال ارسندسه کی اختلافک اک مهم برقسمی بوندن نشأت ایتدیر،

[چونکه افعال الیهیه حسن ایله می متصفدر؛ قیام و معاصی اراده و مشیت الیهیه ایله می حصونه کلور؛ ایشته بو نظریه لر ی حل ایتک علم کلامک وظائف اساسیه سندن ایدی .

حسن و قبحک بر قیام معناری واردر: ۱- حسن صفت کمال، قبح صفت نقصان اولمقدر. علم اخلاقک بحث ایتدیکی حسن و قبح بو معنا یا اولایدیر: علم حسن، جهل قبح،

جائر دکلدر، عبدک فعانده جناب حتک دخلی یوقدر، فعل مباح قیلان ده، حرام قیلان عبدر [صو اک ایکی جله اصول اهل سنته مغایردر] ارتق افعال ذاتندن ویا صفتندن ناشی حسن ویا قبیح اولور] یعنی ذات فعل بر حیثته بولنور که فعل ایشلیان عمدوح و مثاب ویا مذموم و معاقب اولور یا خود فعاک بر صفتی بولنور که فعل ایشلیان آندن طولانی عمدوح و مثاب ویا مذموم و معاقب اولور] بونک برقسمی ضروریدر: [ترتیب مقدماته حاجت اولمق سزین بالده ایه نابت اولور] هم طوغری وهم نافع اولان بر شینک حسن، هم یالان وهم مضر اولان بر شینک قبیح کی برقسمی نظریدر: [ترتیب مقدماته توقف ایدرک کسب واستدلال طریقیه نابت اولور] یالان فقط نافع اولان بر شینک حسن، طوغری فقط مضر اولان بر شینک قبیح کی برقسمی انجق شرع ایله ادراک اولنور، عقل ابتداء آنده کی حسنی ادراک ایده سز: آخر یوم رمضانده کی صومک حسنی و اول یوم شوالده کی صومک قبیح کی که عقل بو حسن و قبیحی ادراک بر یول بوله ماز؛ ایشته بو کی مواضعده شرع وارد اولونجه آنک حسن و قبح ذاتینی کشف ایدر.

[بودیل توضیح و توجیه شده شود. تفصیل اولیور: نبوتی اولان ذاتک اول
 اخباراتی تصدیق عقلاً واجدبر اگر بو تصدیق شرعاً واجب اولسیدی
 بالطبع تصدیقی ایجاب ایدن دیگر بر نضه توقف ایده جانک ایدی نص ثانی
 نفسیه تصدیق واجب اولورسه «توقف الشی علی نفسه» لازم کبیر
 اگر نص ثانی نص اول ایله تصدیق واجب اولورسه «دور» لازم کبیر.
 اگر نص ثانی نص ثالث ایله تصدیق واجب اولورسه «تسلسل»
 لازم کبیر ارتق نبوتی ثابت اولان ذاتک اول اخباراتی تصدیق عقلاً
 واجب اولور عقلاً واجب اولان عقلاً حسن اولور زیرا واجب عقلی حسن
 عقلمدن اخصدرد (خص اعنی مستن مدر) واجب عقلی فعلی مدوح، ترکی مدوح
 اولاندر حسن عقلی ایسه فعلی مدوح اولاندر. کذا وجوب تصدیق بی بی به
 اسناد کذبک حرمتیه موقفدر بوجرمت کذب شرعاً ثابت اولسه یادور ویا موقف -
 الشی علی نفسه ویا تسلسل لازم کبیر حرمت عقلمیه قبیح عقلی بی مستنم اولور
 بوندانده صدق بی عقلاً واجب اولور فصلک عقلاً واجب اولان
 بر شیئی ترک عقلاً قبیح اولد یعنی کبی عقلاً حرام اولان بر شیئی ده ترک
 عقلاً واجب اولورده عقلاً حسن اولور. انتهى

تسلسل امور مالا نهایی تریب ایتمکدر شیخ الاسلام حرانی تک
 بیانیه کوزه مؤثرانده تسلسل بالاتفاق باطلدر، فقط آثارده تسلسلک
 بطلانی محتلف فیه در امور اعتباریه ده تسلسل جائزدر. دور ایله توقف الشی
 علی نفسه آرمسندکی فرق ظاهر در دور ایکی ویا ده زیاده مرتبه ده بر شی
 نفسیه متوقف اولق و توقف الشی علی نفسه بر مرتبه ده بر شی نفسیه متوقف
 اولمقدر و هر اوجی ده باطلدر.

— ۲ — عبده فاعل مختاردر چونکه فاعل غیر مختاره تکلیف

فضیلت حسن ، رزاکت قبیحدر کبی .۲- حسن خرضه
 موافق ، قبیح خرضه مخالف اولمقدر عامه جه مشهور اولان
 حسن و قبیح بومعنا به کله نیدر : عسکر لریزک مظفر تی حسن ،
 انهرامی قبیح ، دشمن لریزک اقبال قبیح ، دوست لریزک ادباری
 حسن در کبی .۳- حسن طبعه ملایم ، قبیح طبعه منافق اولمقدر :
 لذت حسن ، ألم قبیحدر کبی . [

تلو بجمده بو اوجنی قسم ذکر اولما مشدر .۱- کلاشیایور که اوجنی
 قسم دیگر ایکی قسمده داخل اوله بیه جکدر . قانون تقسیم اوزره قسمک
 دیگر بر قسمه بیان اولسی لازم اولد یقین صاحب التلو بجمک تقسیمی
 قانون تقسیمه موافق ودها زنده مختصر در . بویه اولقاه برابر بز بوزاده
 منلا خسروک قبول ایتدیکی تقسیم مشهوری اختیار اید یورز .

[بو اوج معناده فولالایلان حسن و قبیح عقلمدر . شرح
 وارد اولسه بیه عقل انزاک حسن ویا قبیح اولد یعنی حکم ایدر .
 بو باده شرعک دخلی یوقدر . بوراسی بین العلماء منق علیه در .
 بو اوج قسمک هیچ برسی محل نزاع دکلدر - ۴ - حسن .
 عاجلاً [دنیاده] مدحه و آجلاً [آخرنده] ثوابه مستحق ،
 قبیح عاجلاً ذمه و آجلاً عقابه مستحق اولمقدر : طاعت حسن ،

برخی حسن اولدینی ایچون امر اولمشدر بناء علیه حسن عقلمدر ،
شرعی دکلمدر

دلیلی: ۱ - دعوی نبوت و اظهار معجزه ایله نبوتی ثابت
اولان ذاتی تصدیق واجب، اکا اسناد کذب حرامدر و جوب
تصدیق حرمت کذب عقلمدر شرعی دکلمدر. اکر وجوب تصدیق
شرعی اولسیدی، شرعه توقف ایتسیدی دور لازم کلیر ایدی زیرا
شرعک نبوتی وجوب تصدیق بی یه متوقفدر [برشیاک نفسه متوقف
اولسی باطلدر. زیرا هیچ بر شی نفسندن اول موجود اوله نماز برشی ایکی
ویا دها زیاده مرتبده نفسنه توقف ایدرسه بو توقفه « دور » دیرلر
بویله دور تقدیمی بالاتفاق باطلدر]، بونک کبی حرمت کذب شرعه
متوقف اولسیدی ینه دور لازم کله جک ایدی زیرا شرعک
بوتی بی نک کذبندن معصوم اولسنه اکا اسناد کذبک حرام
اولسنه متوقفدر. ارتقی تصدیق بی عقلاً واجب و اکا اسناد
کذب عقلاً حرامدر. عقلاً واجب اولان عقلاً حسن و عقلاً
حرام اولان عقلاً قبیحدر. بو حالده بعض افعالک حسنی
و بیضیسنک قبضی اعتراف ایتک واجب اولور کذا فی نظم اثر اید.

معصیت قیجدر کبی. بومعنایه کلان حسن وقبح محل نزاعدر.
اصولونک غرضی ایچق بوکا تعلق ایدر. بوقسمک عقلی و یا
شرعی اولسنده اختلاف واردر. [

اختلاف: اشتباه و خفاء حقدن نشأت ایدر، اختلاف ایله بحث
قورلی اچلمشدر، اختلافک استقصای مسئله یه یاردمی پک چوقدر.
اختلاف تحری حقیقت ایچون آغاب ذهنک درجهسنی کوسترر.
اختلافات فقهیه اختلافات اعتقادیه کبی بدعت وضالاتی موجب دکلمدر.
اختلافات و اسع بر حتمدر. اختلافات فقهیه سایه سنده وجوه عبادت،
طرق معاملات کرکی کبی توسع ایتمشدر. اختلافات فقهیه محدث دکلمدر،
بلکه غروره بدرده، مصلحه حدیده و وقوع بولان اختلافلار کلاشلیغی
اوزره عصر جلیل رسالته ده واقع اولمشدر. اختلافات فقهیه دن ناشی
حضرت صدیق اعظم و فاروق اکبر زمانلارنده اصلا لوم و ذم واقع اولنامش
ایسه ده حضرت ذی النورین زماننده لوم و ذم وقوع بولش و خلیفه ایچق
حضرت علی انرضی زماننده اختلافات فقهیه سیفه منجر اولمش ایدی.
امور مهمه ده فرائض قطعیه ده و ضروریات دینیه ده اختلاف بوقدر.

اختلاف بونلرک بالضروره واقع اولان فروعاتنده در.
مثلا: بیع مطلق صحیح اولسی منق علیه، بیع صبی و بیع
مکرهک صحیح اولسی مختلف فیدر؛ امام اعظم و امام احمده کوره صبی
میزیک بیی صحیحدر. امام مالک و امام شافعی به کوره بیع صبی صحیح دکلمدر.
بیع مکره مالک، شافعی و احمده کوره صحیح دکلمدر. فقط ابوحنیفه به کوره
صحیحدر.

ا کلاڤر شارح حسنی خبر ویر کدن صوکره ا کلاڤر عقل آلت معرفت حسن اشیاء اوله ماز .

حسین وقیح ایتچی نسیدن صکره پسانیر عقل دها اول ا کلاڤه ماز

اوچنچی نظریه برنجی نظریه ناک فرعیدر عقل مدرک اولن ایسه بااضروره آلت معرفت خطاب، الت معرفت صدق ناقل اولور .

[عقله بوقدرده بروظیفه ویرلز ایسه خطاب شارع توجه ایتیز ، خطاب شارع توجه ایتینجه تکلیف وقوع بولازل]
بعض حنفیه بویابده اشاعره یه موافقت ایتشاردور .

— معتزله مذهبی —

برنجی نظریه : حسن اسرک مدلولیدر تعبیر دیگر ایله حسن شرعک ورودندن اول موجوددر ، عقل انی ادراک ایدر ، حسن عقل ایله ثابت اولور اسر شارع دلیل انی ایله [اتردن مؤثره دلالت ایدن دلیل انی ومؤثردن اثره دلالت ایدن دلیل انی دیرل] حسنیک وسیلی در، اسر شارع حسنی معرفدر .

کذا : ضامن مضمونک وجوبی مجمع علیه و منافع مضمونی تضمین مختلف فیه در . ابوحنیفه یه کوره منافع مضمون دککدر . شافعی و اظهر روایت نظر احمد کوره مضموندر ، مالکدن ضامن و عدم ضامنک هر ایکسیده سرویدر .

کذا : نکاحک مشروعیتی مجمع علیه ، جنین عقدده شاهدک بولسی مختلف فیه در . مالکه کوره اشاعه ایتک و کتم ایتامک اوزره شاهدسز نکاح صحیح اولور ، ائمه ثلثه یه کوره شاهدسز نکاح صحیح اولازل . ابوحنیفه یه کوره غیر مسلمه ناک نکاحنده ایکی غیر مسلمک شهادتیه عند صحیح اولور .

کذا : سلمک جوازی، متفق علیه ، عددیات متنازیه و متنازیه وده و حیوانانده جریانی مختلف فیه در . امام ابوحنیفه یه کوره عددیات متنازیه و حیوانانده سلم جاری دکدر ائمه ثلثه یه کوره بولنر دده سلم جاریدر ، امام احمد کوره عددیات متنازیه به سلم جاری دکدر ، ائمه ثلثه یه کوره جاریدر .

اختلافانده فقها معذوردر ، عذرلری مقبولدر . اعذار فقها اوچندن خالی دکدر . ۱ - فقیه جناب حنک بوآیت کریمه ایله و یانی ذیمنانک بوحدیث شریف ایله او مسلماننی قصد و اراده بیوردقورینه اعتقاد ایتیز . ۲ - فقیه رسول اکرم اقلیدیزون بوحدیثک صادر اولدینینه اعتقاد ایتیز . ۳ - فقیه شوشو حکمک منسوخ اولدینینه قائل اولور . بو اعذار ثلثه شرعاً مقبولدر بوننده شهه یوقدر .

اگر بر فقیهین آیت کریمه و یاحدیت نبی به مخالف بر قول صادر اولور ایسه او فقیهک آیت و یاحدیت ایله عمل ایتامسندمه حلاله بر حجتی و بر عذرلی

چونکه تعذیب ترك واجبہ لازمہ (تعذیب) نفی اولونجه ملازوم (وجوب) ده منتفی اولور .

ایکنجی نظریه : حسن و قبحده حاکم شرعدر تعبیر آخر ایله حسن و قبحی ایجاد ایدن شرع اولدینی کبی محسن و مقبح یعنی واجب قلیجی ، مندوب قلیجی ، حسن قلیجی ، حرام قلیجی ، مکروه قلیجی ، قبیح قلیجی ده شرعدر . عقل نه حسنی و قبحی ادراک ایدیبیر ، نه ده برشینی واجب ، مباح ، مندوب ، حرام ، مکروه قیله بیایر

[ایشته حاکم معناسی بودر]

بو نظریه بی اثباته حاجت یوقدر عقل مدرک اولینجه حاکم اوله مہجینی بطریق اولی ثابت در چونکه حاکم مدرکک فو قنده در .

اوجنچی نظریه : عقل آلت فهم خطابدیر . تعبیر آخر ایله عقل آلت معرفت صدق ناقدر عقل حسنی کندیلکندن آکلایه ماز آنجی ناقلاک صدقی اکلار ، شارعک خطابی

واردر . چونکه مدارک علم ثابت واسعدر . ائمہ نك جميع مقاصدینه مطلع اولق ممکن دکلدر . فقیه بعضاً حجتی اظهار ایدر ، بعضاً اظهار ایتمز ، حجتی اظهار ایتدیکی صورت ، او حجت بزہ بعضاً بالغ اولور ، بعضاً بالغ اولماز ؛ بزہ بالغ اولان حجتک موضع احتجاجی بعضاً ادراک ایدرز ، بعضاً ادراک ایتمز ؛ شو قدرکه رای فقیه جمیع عباد ایچون حجت دکلدر . فقہانک قولری هم اخذ اولور هم ترك اولور . دائماً قولی اخذ اولان ذات انجی رسول اکرم اقدمشدر .

احبابی کالنجو بایم اقدیتی اهدیتیم حدیث شریفی صحیح دکلدر . کاذ کره الحافظ ابو عمر یوسف بن عبدالبر القزطبی .

[بو خصوصده باشایجه اوچ مذهب واردر : مذهب

اشاعره ، مذهب معتزله ، مذهب مختار حنفیه]
 بوندن ماعدا برده صاحب میزان مذهبی واردر . فقط بومذهب حکماء جدیده نك انتخاب دیدیگری مذهبدرکه تسماً اشاعره و قسماً معتزله مذهبیزدن عبارتدر نته کیم اشاغیده بیان اولنه جقدر .

[بو بحث تحلیل اولنورسه بروسه اتی اوچ نظریه راجع

اولور .

۱- حسن و قبح امر و نهیک موجبی میدر ، یوقسه

مدلولی میدر ؟

۲- حسن و قبحده حاکم شرع میدر ، یوقسه عقلی ؟

یا او امر قیسی ترك ایتمکله قادر در ویا قادر دکدر اگر ترك ایدمه سر سه اوفعل اضطراری اولور، اختیاری اولاز. تركه قادر اولدینی صورتده یا بر سر ججه توقف ایتمز یعنی فاعل دن بر سر جدید صدور ایتمکسزین هر ایکی حال (فعل و ترك) مساوی، ایکن فعل صادر اولور ویا بر سر ججه توقف ایدر اگر بر سر ججه توقف ایتمسه فعل کیف مالتقی صادر اولور اتفاق اولور، اختیاری اولاز، بالهکس بر سر ججه توقف ایدر سه فعل واجب اولور سر ججه وجودیله واجب اولان فعل ینه اضطراری اولور، اختیاری اولاز. افعال اضطراریه و اتفاقیه بالاتفاق حسن و قبح ایله منتصف اولاز حسن و قبح افعال اختیاریه ده جاری اولور مستویلمده اختیار شرطدر آرتق ناعاگ اختیاری اولیان برشیده عقل ثواب و عقابه استحقاق ایله فصل حکم ایدمه بیلیر؛

— ۳ — [وما کنا معذبین حتی نبعث رسولاً] نظم جلیلی

موجنبجه قبل البعثة تعذیب نئی اولنیور . قبل البعثة تعذیب نئی ایتمک شرعک ورودندن اول وجوبک تیفی استنزام ایدر

۳- عقل مدرک میدر، یوقسه آلت خطاب میدر، یوقسه حاکم میدر؟ [

ایشته اختلاف بو نظر یله آرهنده جاریدر .

اختلافاتی بیان ایتمدن اولد کریمکی اهل اعتزال و سائره فرق متکلمین ایله اشاعره و دیگر اهل سنتک عقائد اصلیه و افکار اساسیه سی حقیقده بعض بیاناتده بولمده: کلامیون اولان مرده ایکی فرقه یه آریلیر. برینه اهل سنت، دیگرینه اهل بدعت دیزر. اهل سنت اوج فرقه یه آریلیر: سلفیه، ماتریدیه، اشعریه. سلفیه و نام آخر ایله اثریه: سلف صالحین یعنی صحابه کزین و تابعین مذهبیدر . سلفیه مذهبی دیگر مذهبدن باشلیجه صفات باری مساهسنده آریلیر. سلفیه یه کوره علی العموم صفات باری نصوننده فصل وارد اولش ایسه اوله ججه در . اصلاً تاویل جاژ دکدر. صفات باری تحریف و تکلیف اولماز بوکی مباحثده سکوت و حقه تقویض امور لازمدر . سادات مقدمین حقیقه، سادات خابله و مقدمین مالکیه و شافیه ناک مذهبی ی بودر. اشعریه و ماتریدیه ناک ظهوریه قدر اهل سنت سلفیه مذهبنده ایدی. حتی اشعریه و ماتریدیه منسو بیتندن ده سلفیه مذهبنه سالک اولانلر وارد . الیوم حقیقه و مالکیه و شافیه و خابله دن سلفیه مذهبنده اولانلر اکسیک دکدر. مع التأسف اکثر ترجمه یازیلان کتابرده اهل سنت ایکی به حصر اولنیور، بو ایسه طوضری دکدر . فی الواقع مشهور اولان بویله در، فقط مذهب مشهور بشقه، مذهب تحقیق بشقه در. محمد السغاری ناک «لوائح الانوار النیه» سنده اهل سنت بویله ججه اوج فرقه یه ایرلندر . سلفیه مذهبی بر شخصه منسوب دکدر .

بناءً عليه حسن شرعيه يوسع عقله دكلدر .

دليل : ۱ - افعال حدنا تنده متساويدر حسن وقبح ايله متصف اوله ماز بوده ايكي وجه ايله ثابتدراولا : حسن وقبح عمر ضدر . بذاته قائم دكلدر . فعل ده عرض اولدني فعلن فعل حسن ايله متصف اولسه «قيام العرض بالعرض» لازم كلير بوايله باطلدر . ثانياً : حسن وقبح لوازم فعلدن دكلدر . اگر لوازم فعلدن اولسيدي اندن اصلاً تخلف (تاخر) ايتمز ايدي . مثلاً كذب قبيح اولديني حالده ظالمك نچي سندن قور تليق ايچون ارتكاب ايديلر سه حسندر . بونك كبي صادق حسن اولديني حالده اهلاكي موجب اولور سه قبيح اولور ، بعض افعال وارددر كه بعضاً حسن و بعضاً قبيح اولور . نه كيم ضرب تاديب ايچون اولور سه حسن ، ايندما ايچون اولور سه قبيحدر آرتق فعلده ذاتاً حسن بو قدر ، بو حسن آنجق شرعاً ثابت اولور .

۲ - فعل بملته اختيار بو قدر كه حسن وقبح ايله توصيف اولنسون چونكه براصر قبيحي ارتكاب ايدين كيمسه

ماتريديه : ابو منصور ماتريدي ، اشعريده ابوالحسن اشعري به منسوب اولانلردر . ابو منصور ماتريدي ، براقچ واسطه ايله انتخاب ابي حنيفه دن امام محمد بن حسن الشيباني دن اخذ علوم ايتشدر .

ابوالحسن اشعري بذاتده اهل اعتزال مذهبنده ايدي اخوة ثلثه مسئلهسي اوزرينه مذهب اهل اعتزالي ترك ايله مذهب اهل ستمه سالك اولدي .

اشعريه ايله ماتريديه آره بنده باشليجه اختلاف شو مسئلهلر دودر : اراده جزئيه ، تعذيب مطيع ، وجوب معرفت الهيه ، صفت نكوتين تكليف مالايطاق ، افعال الهيه ده كي حكمت وساره

اشعريه به كوره اراده جزئيه مخلوق باريدر . عبد قدرتي صرفده مجبوردر ماتريديه كوره اراده جزئيه مخلوق باري دكلدر .

اشعريه به كوره مطيعي هر نه قدر شرعاً تعذيب جائز واقع دكلسه ده عقلاً تعذيب جائزدر . ماتريديه به كوره مطيعي تعذيب نه شرعاً ونه عقلاً جائز دكلدر .

اشعريه به كوره معرفت الهيه شرع ايله واجب اولور ماتريديه به كوره معرفت الهيه عقل ايله واجب اولور . اشعريه به كوره تكوين صفت اعتبارده در ، جناب حنك صفتي دكلدر . ماتريديه به كوره تكوين قدرت و اراده كبي صفت جليله الهيه در . اشعريه به كوره خالق اجسام وسمايه صعود كي طاقت بشريه دن خارج اولان شيرل ايله تكليف جائزدر ، فقط واقع دكلدر . ماتريديه به كوره بو كبي شيرل ايله تكليف نه واقع نه جائز دكلدر . اشعريه به كوره افعال الهيه حكمت ايله مملل دكلدر . افعال الهيه ده حكمت جائزدر . فقط لازم دكلدر . بعض افعال الهيه ده اصلا

مشهورند که امامیه شعبه‌سی حقیقه ، مجسمه شعبه‌سی جنبه مذهبی قبول آیتشدر . حقیقه‌نک کافه‌سی ماتریدیه دکادر ایچلرنده معتزله ، سرجه که امامیه و ازدر فقط ماتریدیه‌نک کافه‌سی حقیقدر معتزله ، و سرجه و که امامیه الحاق صورتیه حقیقندن عدوانشدر .

شافیه‌نک کافه‌سی اشعریه دکادر . ایچلرنده معتزله ، جریبه ، مجسمه شیعه اولانلریده واردر اشعریه‌نک کافه‌سی شافیه دکادر ایچلرنده هان شافیه درجه‌سنده مالکیه و ازدر جنبی اولانلریده آکسیک دکادر مع مافیه اهل بدعت الحاق صورتیه شافیه‌ندن عدوانشدر بالکنر ابوالحسنین السمانی اشعریه الاعتقاد وحق المذهبدر مالکیه‌نک هان کافه‌سی اشعریدر . ایچلرنده اهل بدعت‌ده آکسیک دکادر . اهل بدعت‌نک آت بولندنی مذهب مذهب مالکیدر حنا‌بانه‌نک کافه‌سی اتریه دکادر ایچلرنده اشعریه و جنبی مجسمه واردر]

— اشاعره مذهبی —

برنجین نظریه — حسن امرک موجبدر تعبیر آخر ایله شاعرک امری حسنی ایجاب ایدر . حسن امر ایله ثابتدر . امر شارع ورودر ایته‌دن اول حسن یوقلدر آتیق امر ورودر ایتمکله مأمور به حسن اولمشدر امر موجب « اسم فاعل صیغسیابه » حسن موجب « اسم مفعول صیغسیابه » در برشی امر اولندا یقیندن طولانی حسن اولمشدر . عقل حسنی ادراک ایدرمنز :

حکمت یوقلدر . ماتریدیه به کوره افعال الهیه حکمت ایله معانددر ، افعال الهیه‌دن اصلاح حکمت افشاک آتیتر . هر فعلنده بر حکمت واردر . کذا [فی الروضه الیهیه و نظم الفرائد و المایرئد و کا هو الاستناد من الکتیب الکلامیه]

حقیقه اعتقادده ماتریدیه ، شافیه و مالکیه اعتقادده اشعریه در . فریقین یکدیگری بدعتیه نسبت ایتمیشدر .

اهل بدعت باشلیجه انی فرقیه آریلیر . معتزله شیعه ، خوارج ، سرجه ، جریبه ، مشبه ، بعضلری بخاریه بی علاوه ایدر بولر . فقط بخاریه مذهبی قسماً اهل سنت وقتساً اهل اعتزال مذاهبندن آلمهدر .

معتزله به کوره : قول فمناک خالقیدر ، ثواب و عقاب وقول حقتنده اصلاح الله و اجیدر . ذات باریدن ماعدا ابروجه صفات یوقلدر ، ذاتی کافیدر . فسق کفر ایله ایمان آرمه‌سنده بروسطه‌در . اهل اعتزال یکریمی قدر شعبه به آریلشدر .

واصل بن عطاء ، ابراهیم النظام ، ابوالهذیل العلاف ، عمر و الجاحظ ، ابوعلی جنابی شعبه رؤساستنددر .

شیعه باشلیجه اوج فرقیه آریلیر ، غالبه ، امامیه : زیدیه : غالبه بیک زیاده غلو ایدنلر در که حضرت علی کرم‌الله وجهه به الوهیت استادینه قدر و اریرلر . حضرت علی به « انت الاله حقا » دیان ابن سبأ اهل بدعتک امامیدر باطنیه فرقه غالبه‌نددر .

سید شریفک یسانه کوره زیدیه اصولده مذهب اهل اعتزاله و بعض مسائل قلیله دن بیشته اکثر فروعه مذهب ابی حقیقه به رجوع ایدر زیدیه امامیه به نسبتله امامت مسأله‌سنده دها معتدل بولنور . امامیه به کوره حضرت علی کرم‌الله وجهه ایله حرب ایدن کافر ، کا

نوع رابع — ائمه و متبوعین اولدقلاری مختلف فیه اولان ائمه در محمد بن اسحق بن خزیمه (۱۳-۳)، لیث بن سعد المصری (۱۷۵) ابو ثور ابراهیم بن خالد (۲۴۰) بونوعنددر

فقه اهل بدعت، ایکی نوعدر. بری فقه خارجی، دیگرکی فقه شیعی فقه خارجی فرقه خوارجدن اباضیه شعبه سنک فقهیدر.

بوشعبه اجماع و قیاسی انکار ایدر، امامت کبرانک و جوبنه قائل اولماز، اصحاب جمل و صفین حقتارنده سوء اعتقادده بولنور. مرتکب کیره بی انکار ایدر ز تکبارک مذهب رسمی فقه اباضیدر. علماسی وارد، کتابلری مدونددر. مذهب شافعی به یقیدر. فقه شیعی ده ایکی قسمه آریلیر؛ برینه فقه امامی، دیگرینه فقه زیدی دینر. امامیه ده اجماع و قیاسی انکار ایدر. بالکنز اجماع عتقی یعنی اهل بیتک اجماعی قبول ایدر. ائمه اهل بیتک قولاً و فعلاً معصوم اولدقلرینه قائلدر. بر قسم اصحاب کرام حقتده سوء اعتقادده بولنور. فقهلری فقهلاء اهل بیتدن جبر بن محمد الباقره (۱۴۸) نسبت ایدرلر. جعفریه دینه سنک وجهی بودر. علماسی چوقدر. کتابلری ده مدونددر. بین امامه مشهور اولان شیعه شیعه امامیه در، ارنانک مذهب رسمییدر فقه زیدی اهل بیتدن زید بن علی زین العابدین بن حسینیه منسوب اولانلرک فقهیدر. زیدیه قیاس واجتهادی و اکثر احکانه ده ابو حنیفه مذهبی قبول ایتشددر. شیعه غالبه دن باطنیرک فقهی مدون و منضیل بولمه یور اصول مذهبلری تکالیف شرعییه استقاطدر.

اهل اعتراک فقهیده مذهب مخصوصلری یوقدر قسم اعظمی ظاهر یو بر قسمی حنیفه و قسم قلبی ده شافعیه مذهبنه سالکدر. مرجیه حنیفه مذهبی، سالکدر جبریه شافعیه مذهبی قبول ایتشددر. مع مافیله مذاهب ساروه فی ده قبول ایدن وارددر.

مخالفت ایدن فاسقددر. ائمه اهل سنت قولاً و فعلاً معصومدر.

خوارجه کوره مرتکب کیره کافر در، امامت واجب دکلددر. خوارج حضرت علی کرم الله وجهه حقتده سوء اعتقادده بولنورلر. عباده بن اباضه، نسوب اولان « اباضیه » فرقه سی ایوم موجوددر. مسقط، ز تکبارده و طرابلس غرب حوالیسنده وارددر. جزیره علیاده ساکن اولان زیدیلر زید بن ابی انیسیه، نسوبدر و خوارج شعبه سنکنددر. مرجیه کوره ایمان ایله برابر معصیتک بییج بر ضرری یوقدر مذهبه کنشاه ضرر ویرمن. قدیرین ریسی غیلان دمشقی قدر ایله اراجبی جمع ایتش ایدی. مشهور ابن راوندی غلاة مسجده دن ایدی حتی بته مسجده ایتک کفر دکل بلکه علامت، کفر در دیر ایدی. بعض بی انصافلرک ابو حنیفه بی ارجاء ایله اتهاملری بک بیوک حقتسنزلنددر.

جبریه به کوره قولک الله هیچ برشی یوقدر. قولک فعلی اللهک فعلیدر. قول؛ هوایه آتیش با موق کیددر. جبریه دن جهنم بن صفوان جنت ایله نارک فنانسه قائلدر.

مشبه جناب حتی مخلوقه تشبیه ایدرلر. ایوم علماسی و فقهایی و کتب مدونلاری بولان اهل بدعت امامیه، زیدیه، اباضیدر.

اشاعریه به کوره: حسن و قبیح امر و نهیک و مومجیدر، حسن و قبیحده حاکم شرع عا، عقل آلت فهم خطا بذر. معتزله به کوره: حسن و قبیح امر و نهیک مدلولیدر، حسن و قبیحده حاکم شرع، بینلدر. مختار حنیفه به کوره: حسن و قبیح

مستتر ایدی ایوم بلاد نجدده منتشر دوز. وهابیلر خبیلمذھبدرل .
نوع ثانی — بر قاق عصر قهر اتباعی دوام ایدن اهدوز بونلرده
اوزاعی ، توری ، ظاهریدر .

(۱) ابو عمر و عبدالرحمن الاوزاعی (بعلک بیروت) اتباع تابعیندنلر
مذھب مالکن اول ائدلسدده منتشر و دوتیوز تاریخارینه قدر بلاد
شامده داخمایدی، اوزاعی امام اهل الشامدر، صوکر دلی مذھب اوزاعی بی
بیان قالدی بویه لکله مدرس اولدی مذھب اوزاعی ایوم کتب خلا
قیاده باق قالددر .

(۲) ابو عبدالله سفیان بن سعید الثوری (کوفه بصره) اتباع تابعیندنلر
حدیثده امامدر. ارض خراسانده بشیوز تاریخلرندن صوکرده طوعری
اتباعی بولور ایدی مذھب توری مذھب اوزاعی کجی مندرس اولمندر .
(۳) ابوسایان داود بن علی الاصهبانی (۱۰۲ - ۲۷۰ بغداد) علم حدیثده

صاحب بصیرت ایدی عقلی علمندن دها چوقایدی، مذھب ظاهری شاذ
اولوب اول و آخر مذاھب سائره کجی رضیت بولدی ابن حزم الاندلسی
(۴۵۶) بومذھبی احیا ایتیش ایدی، قرن خامسده کلیاً مندرس اولدی بر قاق
دفعه بعدالاندلس احیا ایدلدی ایوم هنک بعض بالاننده بولدیغی
مرویدر .

نوع ثالث — اتباعی پک آرز دوام ایدن اهدوز. انلرده ابن شبرمه
(۱۴۴) ، ابن ابی یلی (۱۴۸) اسحق بن راهویه (۳۳۸) ابو جعفر محمد
بن جریر الطبری (۳۱۰) دوز، بونلرک ایچنده انکزایده مذھبی دوام ایدن
ابن جریر الطبریدر .

امس و نیریک هملولیلدر ، حسن و قبحده حاکم شرعدلر ، عقل
هدر کلدر .]

یوقا ریدده اشعریه و معتزله به دآر بعض معلومات ویرلش ایدی بور اده
مختصر آسماک فقهیه حنننده بعض بیانانده بولنه جنز .

علم فقه مساک اعتباریله یکی نوعه اربایر : فقه اهل سنت، فقه اهل بدعت
فقه اهل سنت : یوقا ریدده عقائد اصلیه لری بیان اولان اهل سنتک

وققه اهل بدعت : ینه یوقا ریدده عقائد اصلیه لری بیان اولان اهل بدعتک
فقهیدر. فقه اهل سنت اوج قسمدر: فقه عراقی، فقه حجازی، فقه ظاهری

فقه عراقی: علماء عراق مساک اوزوزده بیان علم فقهدر. بوکافقه اهل رأی
وقیاس ده دینبر عراقده تصحیح اسانیدینی احادیث سرویه ناک تحت شونتیه
حکم ایتاک شروط کثیره دایله مشروط اولد یقندن شرائط و موضوعینی حآنز
اولیان احادیث سرویه عراقیون نظر نده احکام شرعیه بی ایتانه کافی دکل
ایدی بوکجی نقاطده رأی و قیاسه مراجعت ایدر لر ایدی. اهل رأی وقیاس
دینلمه سنک وجعی بودر. یوقسه عراقیون رأی حدیث شریفه ترجیح
ایتز لر احادیث شریفه یوقیل الاتساب دکلدر دوز فقه صرا قیده ریس. مقتدا به
امام اعظم ابو حنیفه نعمان بن ثابت الکوفی (وفاتی ۱۰۰هـ) در

فقه حجازی — علمای حجازک مساک اوزوزده بیان علم فقهدر .
بوکافقه اهل حدیث و ازده دینر حجازده تصحیح اسانید شروط کثیره
ایله مشروط اولد یقندن حجازیون صرا قیونه نسبتله دهانز اید احادیث سرویه ایله
عمل ایدر لر ایدی. اهل حدیث دینیه سنک وجعی یوقدر یوقسه حجازیون ده قیاسه
قیل الاتساب دکلدر. فقه حجازی ده ریس مالک بن انس الاصبحی (۱۷۹) در

مخالفت ایتھدی عراقده امام محمدك تيزيرى طرفدن اقوال شافعى
تضعيف ايديلكه مذهبي منتشر اوله مدي اورادن قالقدى مصره كيتدى
بوراده مذهبي منتشر اولدى بالاخره مذهب شافعى عراقده منتشر اولدى
شافعى نك قديم وجديد ناميه ايكي مذهبي واردر مذهب جديد مفتى بهدر.
الحج بعض مسائلده مذهب قديم مفتى به اولور :

شافعى : ناس علم فقهمه ابوحنيفه نك عيالدر ديمش ايدى فقه شافعى
منقحدر فقه حنفى كجى مشتت دكلدر فقه شافعى غزالي زمانه (۵۰۰) قدر نتسيح
اولماش ايدى اولار بخندن اعتباراً مشارايله ايله رافعى ونوروى نك همتر ايله رمل
ايله هيتى نك غير تازيله فقه شافعى تسبيح وتهذيب ايدلمشدر .

امام رابع : احمد بن محمد بن حنبل الشيباني (بنهاد ۱۶۶-۲۴۱) در . احمدك حد .

يشه اينك استاذى ابو يوسفدر شافعى نك ده درسنه حاضر اولمشدر سلسله
طريقى شودر : عن سفيان بن عيينه (۱۹۸) عن عمرو بن دينار (۱۲۶)
عن ابن عباس وابن عمر احمد بن محمد بن حنبل اولان نصه تانياً فتواى صحابه :
تانياً اختلاف صحابه به ، رابعاً حديث ضعيف ومرسله وبونلرده هيچ بوله ماز
ايسه بالضروره قياسه مراجعت ايدر ايدى .

بناء عليه بر مسئله ده بر نص بولور ايسه هر كيم اولور ايسه اولسون
مخالفتنه اعتبار ايتز ايدى ،

نته كيم فاطمه بنت قيسك حديثه مبنى عمر الفاروقك اكا مخالف
اولان قضاسنه اعتبار ايتامشدر . كذا اختلاف اصحاب وقوعنده كتاب
وسته اقرب اولان ايله عمل ايدرلر ايدى : فقط هيچ بريى جز ماقبول
ايتز ايدى . مذهب حنبلى رواياتك يكديركي تقيويه وتأييدى اساسنه
مبنى ايدى ، اولول آخر اتباعى چوق اولماش ايدى . اولئله بغدادده نيك زياده

بىقى (۴۵۸) نك فقه كوره فقهاء اهل حديث بشدر : مالكيه شافعيه ، حنبله ،
راهويه ، خزيمه

فقه ظاهرى - داله شريعيه نى نصوص ايله اجماعه حصر ايدن وقياس وانكاه عمل ايدن
انكار ايدن فقه نك مسلكى اوزره يازيلان علم فقهمدر . ظاهريلر عالى
مخصوص اولان قياس جلى نى نصح ارجاع ايدرلر . واجماع صحابه دن ماعدانسى قبول
ايتزلر . ظاهريلر حجاز بونلردن ده عد اوله سيلر . فقه ظاهريلر ده رئيس و منقدا به داود
بن على الاصبهانى (۲۷۰) در

فقهاء اهل سنتدن مذاهب متبوعه صاحبلىرى محدوددر . فقهاء مجتهدين
يك چوققدر فقط متبوعين آزددر ، مذاهب متبوعه صاحبي اولان فقهاء
درد نوعدر

نوع اول - اليوم اتباعى بولنانلرددر بونلرده ائمه اربعه در .

امام اول : ابوحنيفه نعمان بن ثابت الكوفى (كوفه بنهاد ۸۰ - ۱۵۰) ابوحنيفه

ائمه متبوعينك اعلم واقدم وافضلدر . اصحابدن عباده بن ابى اوقاف ايله
انس بن مالكيه ملاقات ايتمشدر . صنعار تابعينسندن سلسله طريقى
شودر : عن حماد عن (۱۲۰) عن ابراهيم (۹۵) عن علقمه (۶۱ و ۷۲)
واسود (۷۵) وهما عن على (۴۰) وابن مسعود (۳۰) ديكر طريقى ده
بودر : عن عطاء (۱۱۴) عن ابن عباس (۶۸) مشهور استاذلرينك
بريسى ده ابوعماس الشعمى (۱۰۶) دزددر .

ابوحنيفه اولان كتاب وسنت ايله صوره اجماع ايله صوره مخالفى بولنيدان
قضاء صحابه ايله صوره مخالفى بولنان قضاء صحابه دن كتاب وستنه اقرب
واوفق اولان ايله عمل ايدر ايدى آثار صحابه بوله من ايسه تابعيندن
كيسمه به تقليد ايتيوب قياس ايله عمل ايدر ايدى .

ابو حنیفه ایله مالک اختلاف ابتدکاری اصول مسائل بکرمی قدر دوز .
 مالک ده اول کتاب وسنت صکره اجماع امت ایله عمل ایدر ایدی . اهل
 مدینه ناک اتحادی داده ایدر عید دن عد ایتیش و آنکه عامل اولش ایدی
 صوکره قیاس ایله عمل ایدر ایدی دفع مفاسد ایله مقصود شاری محافظه
 مناسنه اولان مصلحت مرسله ایله ماده و مسائل فسادی دفع مناسنه اولان
 سد ذرایع امام مالک مذهبه مخصوص بر دلیل ظن اولیور ققططی التتحقیق
 برایکی دلیل مذاهب سائر داده و وارد کذا فی التفرافی . مذهب مالکی اندلس
 و مغربده منتشر اولدی و مذهب اوزرای برینه قائم اولدی مذهب مالکیده
 تحقیقات مدینه یوقدر ، مذهب حنفی ده بولسان اصول مدنیت برینه
 مغربله مخصوص اولان بدویت وارد مذهب مالکی مقدمات اوج مساکه
 آیرلش ایدی قیروانیر ، قرطیر ، صراقلیر ، بالآخره مساک ثابته برلشدی
 تونس و فاسک مذهب رسمیه مذهب مالکدر .

امام ثالت : محمد ابن ادریس الشافعی الطلی (منه مصر) در .
 سلسله طریق شودر : عن مسلم بن خالد الزنجی (۱۸۰) عن ابن جریر
 (۱۵۰) عن عطاء (۱۱۴) عن ابن عباس (۶۸) . شافعی اول کتاب
 وسنت صوکره اجماع ایله صوکره مخالف اولیان قول صحابی ایله صوکره مخالف
 بولان قول صحابی ایله اکثر قیاس ایله عمل ایدرلر . حدیث صحیح اولور سه
 تم قولی دیواره و اوردور ایدر ایدی . قیاسه ترتیه رعایت ایدر ایدر اولر که
 سنته صوکره مخالفی بولنمان قول صحابی به قیاس ایدر دی . شافعی ابتدادن اهل
 حدیث ایدی صوکره صحافه کیدوب کتب ابی حنیفه دن یک چوق استفاده ایدر که
 طریق نجازی ایله طریق عراقی مزج ایدی و یک چوق برده مالکه

ابو حنیفه خیر واحدی دها قوتی بر دلیل ایله ترک ایدر ایدی ؛
 نه کم قضی بشاهد و بین حدیثی « البینه للمدی و الین علی من انکر »
 حدیث مشهور برینه معارض و « الانکاح الی ابولی » حدیثی « حتی تنکح
 زوجاً غیره » نظم جیلندن استخراج اولان حکمه مخالف اولدیندن
 ابو حنیفه طرفدن ترک اولمشدر .

ابو حنیفه عمل امتک جاری اولدینی حدیث ضعیف غیر متروک
 ایله عامل اولش و بونی و حدیث مرسل قیاسه ترجیح ایتیشدر تنکح
 اکثر حیضک اون کون اولدینی حدیث ضعیف غیر متروک و فقهه ناک
 ناقص وضوء اولدینی حدیث مرسله بناء قبول ایتیشدر ابو حنیفه ناسخ
 و منسوخ شدتله تقحص ایدر ایدی اهل کوفه ناک حدیث و فقهه تامیه
 واقف ایدی . قول اخیر نجیبی یک ابی بیلیر ایدی . مذهبلی اقوم
 و اوضح و احمدر

علم فقهی وضع ایدن ابو حنیفه در خلافت اسلامییه مذهب حنفی
 اوزره جاریدر فقه حنفی صراقله ، هندده ماوراء النهرده ایرانده منتشر
 اولدی صراقله کی حنیفه ساده لگی انزام ایدرلر ایدی
 خصاف ، جصاص ، قدوری کی ، خراسان و ماوراء النهرده کبیر
 القاب نیله ایله تالیف اولور ایدی ؟ صدر الشریعه ، شمس الائمة ،
 فخر الاسلام کی .

امام ثانی ؟ مالک بن انس الاصحیحی (منه ۹۳-۱۷۹) در مالک اتباع
 تابعیندندر .

سلسله طریق شودر : عن ربیعہ (۲۳۶) عن سعید بن الیب (۹۴)
 عن عمر (۲۳) دیکری شودر : عن نافع (۱۱۷) عن ابن عمر (۷۴)

وجودینه دلالت ایتمز [تهکیم منفرداً نماز قیلانک نمازی ایمانه دلالت ایتمز الحق جماعت ایله نماز ایمانه دلالت ایدر و جه اول مذهب ثانی به کوره تقریر اولمیشدر]

۲- اقرار شرطاً یا مابعداً صلاة شرط ایمان دکلدر [اقرار

ایمان کسمیه احکام ایمان اجرا اولماز فقط ترک صلاة ایدن کسمیه به احکام ایمان اجرا اولنور وجه ثانی مذهب اوله کوره تقریر اولمیشدر]

۳- اقرار یا لکنز اگر ایاله ساقط اولور صلاة اقرار ایله ساقط اولدینی کبی جنون ایله اغما ایله ، حیض و نفاس ایله ده ساقط اولور [جنون و اغما ، حیض و نفاس عوارض ساهویه دندر .

عوارض اهلیته عارض اولان اقلردیمکدر ، اهلیت صلاحیت مناسندهدر ، اهلیت وجوب : لهوعاینه اولان حقوق مشروعه نیک وجوبنه صلاحیت ادر اولقددر ، اهلیت وجوب ادا : شرع انورک اعتبار ایدجکی وجه ایله کیندوسندن فعاک صدورینه صلاحیت ادر اولقددر اهلیت وجوب ذمت ایله حاصل اولور .

اهلیته عارض اولان اقلر ایکی قسمدر بری عوارض ساهویه دیکری عوارض مکتسبهدر عوارض ساهویه : صغر ، جنون ، عته ، نسیان ، نوم ، اغما ، مرض ، رق ، حیض و نفاس ، موت ، اقلردیدر ؛ عوارض مکتسبه : جهل ، سکر ، هزل ، سفه ، خطا ، سفر . اگر اه اقلردیدر عوارض ساهویه صاحب شرع طرفندن ثابت اولوب انده عبادک اختیار ی بولیمان اقلرددر ، عوارض مکتسبه اختیار عبادک دخلی اولان اقلرددر . عوارض ساهویه دن بالکنز

حرکت ماشی ایله حرکت سراعش ارهسنده فرق ضروریدر . اولکیسی بالاختیار ، اینجیبسی بالاضطرار صادر اولور . اگر افعال اختیاریه اللهمک خلقی ایله اولور ایسه قاعده تکلیف باطل اولور . آرتق مدح و قدح و ثواب و عقاب قائلدر . دیکر که قول مسؤل اولوق ایچون فعلنک خلقی اولوق لازم کلکور .

ثانیاً : « فبئذ انزلنا الله احسن الخالقین و اذخلق من الطین کهیئة الطیر » کی نصوص شرعیه جناب ختندن ماعدا خالقنک بولندینی کوستوربور؟ ثالثاً : جناب حق قیامی نصل قیامی خلق ایدر؟ شری نصل اراده ایدر؟ امر ایتمدیک برشی نصل اراده ایدر؟ بناء علیه خالق شر ، خالق معاصی ؛ خالق قیامی اوله نماز . هر حاله بونلرک خالق عباد اولور .

۲ - عقل حسن و قبحی بینمکی ایجاب ایدر بواجاب بطریق التولیددر . ته کیم عقل نظر صحیح عینمده نتیجه علمی تولید اتمشدر .

[اهل اعتزاله کوره مستدل مقدماتی حاضر لادر ، ترتیب مقدمات طوعزیدن طوعزیه به ، (بالباشره) نتیجه بالواسطه (التولید) مستدل فمیلدر . حکما به کوره نتیجه علم بطریق الوجوبدر ، یعنی نظر صحیح ذهنه فیضان حاضر لادر . بو علمی خلق ایتمک جناب باری به واجب اولور ، چونکه فیاضه بخل یوقدر . فقط اشاعره به کوره نظر صحیح عقینده عادت الهیه نیک جریانی اوزرینه نتیجه به معرفتی ده خلق ایدر اهل اعتزاله کوره فعل یا بطریق التولیدینی بر فعل دیکر بر معنی واسطه سیه فاعلنک صادر اولور :

قابل ستمو طدر استقاط اقرارده معتبر اولان اگراه قتل و قطع ایله اولان اگراهدر. اقرار تصدیقک دوندنه ، صلاتک فوقندهدر .

اولا اقرار تصدیقک دوندنهدر چونکه مذهب اوله کوره ایمانک شطری (جزئی) دکل شرطدر تصدیق یکنه رکندر، مذهب ثانییه کوره اقرار ایمانک رکنی ایسهده رکن زاندیدر. تصدیق رکن اصلیدر، اقرار اگراه ایله ساقط اولور، تصدیق اصلاً ساقط اولماز.

ثانیاً اقرار صلاتک فوقندهدر بوده اوج وجه ایله ثابتدر
 ۱- اقرار رکندر صلاته رکن دکلدر اقرار حقیقه ایمانده داخلدر فقط صلاته ایمانده داخل دکلدر [چونکه اعمال صالحه ایمانده داخل دکلدر انجیق ایمان کامله داخل اولور فقط اصل ایمانده داخل اولماز اقرار بوبله دکلدر ، اصل ایمانده داخلدر] اقرار الحاقاً رکندر . حال اختیارده اقرارک عدسی ایمانک عدمنه واقرا رکن وجودی ایمانک وجودینه دلالت ایدر صلاته الحاقاً رکن دکلدر صلاتک عدسی ایمانک عدمنه دلالت ایتمدیگی کبی [یعنی تارک صلاته اولانک ایمانن چقمیدینی کبی] وجودی ده ایمانک

اناختارک حرکنی کبی. ویا بطریق المباشره یعنی فعل آخرک توسطکی اولتمسزین قاعدن صادر اولور : یدک حرکنی. کبی بینه علیه افعال عباد یا طوعریدن طوعری به ویا دیگر بر فعل واسطه سیاه صادر اولور. مسئله نولید خلق افعال مسئله سنک فروعندندر. اهل اعتزال غندنده ضرب انسانک فصل فعلی ایسه ضربدن متولد اولان لایحه اوله جه انسانک فعلیدر. کذا قتل انسانک فصل فعلی ایسه عقیب قتله که موده اوله جه انسانک فعلیدر. ایسته بوساسه میندیر که اهل اعتزاله کوره مقبول اجلیله اولامسندر قاتل آنک اجانی قطع ایتمشدر. قال الله تعالی : «اذا جاء اجلهم لا یستأخرون ساعة ولا یستقدمون»

آرتیق عقل مولک علم اولورده حسن و قبحی بیلگی ده تواید ایدیور. بونده ایسه بشفته حاکم یوقدر .

اوچنچی نظریه : عقل حاگلدر، شرعک مهم بر وظیفه سی یوقدر. شوقدر که وظائف عبادات کبی بعض اشیا عقله مستور قالور شرع آنزاک حسنی میمانه چیمار یور فی الواقع شرع وارد اولسه یدی، او کبی مشروعات حنی قاه حق یدی شرع انجیق او برده خفانی قالد بریور، وظیفه سی بو او یور .

اوچنچی نظریه ایکنچی نظریه ناک فرعیدر عقل الله اوزرنده، مخلوق اوزرنده حاکم اولورسه واجبی، مباحی، حریمی عقل

مذهبیست. و قلبه مطمئن بالایمان، و ولید حل الایمان فی قلوبکم کبی آیات کریمه محل ایمانک الحق قلب اولدینتی تقویه ایدوبور.

۲ -- ایمان : ضروریات دینییه قلباً تصدیق و لساناً اقراردر .
 قلباً تصدیق ایدوبده بلاعذر اقرار ایتمسه مؤمن اولماز. اقرار شرط (جزء) در شرط دکلدرد. ایمانک ایکی جزئی وارددر بری تصدیق دیگر بری اقرار در تصدیق رکن اصلیدر انده اصلاً سقوط احتمالی یوقدر اقرار رکن زاندردر انده سقوط احتمالی وارددر انسانه نسبتله باش، قلب رکن اصلی؛ قول، کوز، ایاق، قولاق رکن زاندردر. بورای شمس الائمة السرخسی، فخر الاسلام. البرزوی ونسفی و بر چوق محققیک مذهبیدر ابوحنیفه دنده مرویدر بو ایکی مذهب اهل سنک مختاریدر .

۳ -- ایمان یالکنر لسان ایله اقراردر بورای کرامیه نیک مذهبیدر مذهب تانک اجماعه منافیدر .

۴ -- ایمان تصدیق و اقرار و اعمال صالحه مجموعیدر. شو قدر که تصدیق اصل ایماندر . بورای معتزله نیک مذهبیدر بورایه کوره فلسفی مؤمن دکلدر زیرا حقیقه ایماندن جز اولان اعمال صالحه بی ترک ایتمشدرد. فسق ایمان و کفر ارهسنه برمنزلهدر. خوار جه کوره ده ایمان تصدیق و اقرار و اعمال صالحه مجموعیدر. بناء علیه فاسق مؤمن دکلدر فاسق مؤمنه مقابلدر، اهل سنته کوره اعمال صالحه ایمانده داخل دکلدر بناء علیه فاسق مؤمندر؛ قال الله تعالی: فمن يعمل مثقال ذره خیراً یره [

اقرار حسنیدر، مأمور هیدر، حسن لذاته در فقط «الامن اکراه قلبه مطمئن بالایمان» نظم جلیلی موجب حجه اکراه ایله

یا پارسسه شرعه آنجق یوقدر بر وظیفه قالد جتدر اگر یوقدر ده بر وظیفه قالد ایسه شرعه، و حیه هیچ لزوم قالد جتدر .

[بو حلالده بومذهب، مذهب اسلام، مذهب اهل اعتزال اولماز بلکه کتب کلامیه مزدهذ کر اولان بر اهد و سمنه مذهبی و عصر حاضر ده راسیو نالیست -- عقلیون -- دنیلان فرقه نیک مذهبی اولمش اولور . بو فرقه لره کوره و حیه، شرعه لزوم یوقدر . عقل کافیدر قال الزحشری :

العلم للرحمن جل جلاله وسواه فی جهلاته یتعغم
 ملاتراب ولعلوم وانما یسعی لیلما انه لا یعلم

مذهب اهل اعتزال مذهب اشعریه نیک تامیله عکسیدر.

کرامیه فرقه سی ده بو کا قائلدر. کما فی فصول البدایع لمنی الروم محمد الفناری و فی شرح الوجیز لعزل الامدی . [کرامیه : ابی عبدالله محمد بن کرامه منسوب اولوب مشبه شمسنددر. کرام کافک قبحی و رانک تشدیدیه دکلدر نته کیم :

الفقه فقه ابی حنیفه و حده والدین دین محمد بن کرام

بیاتی تشدید رانی منع ایدر . بو فرقه حناب حنک عرشه عباس اولدینتی و حرکت و نزول ایله متصف اوله بیله جکنی و بر عصر ده انکی امامک (خلیفه) بولنه بیله جکنی اعتقاد ایدر . کما فی شرح المواقف [ابو منصور ماتریدی ایله مشایخ عراقک بر چوغنی یالکنر

معرفه الهاک و جونی باندده اهل اعتزاله موافقت ایتمشدر .

تصدیق دکادر. بوقسه منافقینک ایمان ایله تمصف اوللری لازمکی. قال الله تعالی:
 - والله یشهدان المنافقین لکانن بون- [تصدیق حسندر، مأمور بهدر،
 لذاته حسندر. مکلفدن اصلا ساقط اولاز اگاه ایله وهیج
 بر عذر ایله اعتقاد تبدیل اناز.

قابل سقوط اولان حسن اقرار ایله صلاة کیدر [اقرار لسان ایله
 اعتزاف ایمان دیکدر. اقرار کازکان ایمندن اولوب اولاسی حقیقه اختلاف
 وارد. ایمان لغتده تصدیق معنا سنه در. ایمان حقیقه بر قاج مذهب وارد: (۱)
 ایمان نی ذبیحان افندمک جانب باریدن کتیردیگی بالفورده معلوم اولان
 شیک کاهسی قلی ایله تصدیق ایتمکد بو تعریفه کوره ایمان بالکنز بر
 تصدیقندن عبارتدر. اقرار اجرای احکام دنیا ایچون شرطدر. بناه
 علیه بر کیمسه ضروریات دینییه بالکنز قلیاً تصدیق ایتمهده لساناً هیچ
 بردهقه اقرار ایتمه بو آدم عنده مؤمندر. فقط عندالاس مؤمن دکادر.
 یعنی مقابر اسلامه دفن اولنق جنازه سنه ناز قلمق، قیز ویرمک کی
 خصوصاً من مؤمن عداوت ناز چونکه تصدیق امر باطنیدر مه حاله اگا
 بر دلیل ظاهری لازمدر لسان قلبه دلیلدر شیک خاصه اخطل شویتنه
 لسانک قلبه دلیل اولدینی خیر و بر بور:

ان الکلام لقی الفؤاد وانما
 جعل اللسان علی الفؤاد دلیلا
 ونفس الامرده لسان ایله اقرار ایروب قلیاً تصدیق ایمان بونک
 عکسنه در، عندالاس مؤمندر. فقط عنده ونفس الامرده مؤمن دکادر.
 بویه لساناً مؤمن، قلیاً غیر مؤمن اولانه لسان شرعهده « منافیق » دیرلر
 بوزای عام الهدی ابر منصور ماتریدی وفخر رازی وجهور تحقیقک

شو قدر که معتزله یه کوره عقل بنفسه معرفه الهی واجب
 قیلار. ابر منصور و مشایخ عراقه کوره معرفه الهی واجب
 قیلان جناب حقدر. عقل خطاب شارع کی ایجاب الهی نی
 معرفدر. بو اعتبار ایله عقل معرفت الهیه نیک و جویله حکم
 ایدور. ابر منصور و رفقاسی شرایعهده اهل اعتزاله موافقت
 ایتمورلر.

مذهب مختار حنفیه

برنجی نظریه: حسن امرک مدلولیدر، بر شی حسن
 اولدینی چون امر اولمشدر. حسن عقاید [برنجی نظریه اهل
 اعتزال قبول ایتمدیکی نظریه نیک عیندر. مدلوله اهل اعتزال ایله
 برابردر. فقط دیلاری ابری اوله سیلر. ادله سابقه دن دلیل اول و ثالث
 اصول حنفیه مغایر دکادر. حتی دلیل ثالثی ابراد ایدن ابر منصور ماتریدر.
 فقط دلیل ثانی اصول حنفیه به مغایردر. مذهب مختار تعیرندن
 اکلایلیور که بوراده بیان ایدمکمز مذهب، ماتریده مذهبی دکادر.
 حنفیه مذهبه دکادر، بلکه اقوال حنفیه دن راجح و مختار اولان
 قولدر. بوقول اهل حنفیه دن قاضی ابوزید الدبوسی (۴۳۰) و فخر الاسلام
 ابزدوی (۴۸۲) نیک قوللیدر. صدر الشریعه (۷۴۷) توضیحهده،
 شمس الدین افناری (۸۳۴) فصول الابدایمه، ملا خسرو (۸۸۶) مرآتده
 ابن کال بانا (۹۴۰) تعیرلر انتقیحه بوزای اختیار ایتملدر.]